

Facultat de Dret

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

LA TRANSICIÓ POLÍTICA (1975-1977)

Curs
10/11

Oscar Barberà

OBJECTIUS

- Identificar els problemes de delimitació temporal de la transició política espanyola.
- Indicar les principals relacions entre els canvis en les dimensions econòmiques i socials i la crisi política i institucional del franquisme.
- Descriure el context polític que ha d'afrontar el règim quan mor.
- Identificar i indicar el contingut i la força dels principals projectes polítics a la fi de la dictadura.
- Identificar i indicar les principals transaccions del rei i de Suárez amb la resta d'actors polítics per portar endavant el seu projecte polític.

ETAPES DE LA TRANCISIÓ

- On situar-ne l'inici?
  - Canvi econòmic – modernització social?
  - La mort de Carrero Blanco?
  - La mort de Franco?
  - L'aprovació de la LPRP?
- On situar-ne el final?
  - Les eleccions de 1977?
  - L'aprovació de la Constitució de 1978?
  - El cop d'estat de Tejero de 1981?
  - La victòria del PSOE de 1982?
- Les etapes segons el *consens* acadèmic:
  - **1. Tardofranquisme**
  - **2. De la mort de Franco al primer govern Suárez (1975-1976).**
  - **3. El camí a les eleccions de 1977 (1976-77).**
  - **4. L'aprovació de la CE 1978 (1977-78).**
  - **5. De la CE a la victòria del PSOE (1979-1982).**

LA CRISI DEL FRANQUISME

TRANSFORMACIONS ECONÒMIQUES:

- El punt de partida: Pla d'Estabilització (1959).
- Ràpida industrialització controlada per l'estat
  - Entrada capital estranger: inversions + turisme
  - Expulsió i mobilitat de la mà d'obra (migracions).
  - Endeutament
- Liberalització econòmica i obertura internacional (CEE).
- Creixement econòmic ràpid

CRECIMIENTO ANUAL DE PNB EN TERMINOS REALES
(España, parte de Europa y CEE)

Años	España %	Grecia %	Portugal %	Italia %	Francia %	CEE (1) %
1960-1968	7,5	7,3	6,6	5,7	5,4	4,5
1969-1973	6,8	8,2	7,4	4,6	5,9	4,9

(1) El promedio se refiere a los diez países miembros de la CEE para los años en que algunos de ellos no pertenecían a la CEE.

Fuente: OCDE, 1983.

Font: Maravall y Santamaría 1985

- Els grans bancs es converteixen en bancs industrials
- 1973 – Crisi econòmica a la qual el règim no sap com fer front.

LA CRISI DEL FRANQUISME

TRANSFORMACIONS SOCIALS:

- Canvis dràstics en la distribució ocupacional de la població
- D'una societat rural a una societat urbana en 50 anys

EVOLUCION DE LA DISTRIBUCION OCUPACIONAL Y URBANA
DE LA POBLACION ESPAÑOLA

Años	Agríc. %	Jud. %	Serv. %	Población en núcleo menor de 50.000 habitantes %	Población en ciudades de más de 50.000 habitantes %
1900	60,4	13,5	19,2	86	14
1930	45,1	30,5	21,1	80	20
1950	48,9	25,0	24,5	69	31
1970	24,9	37,3	36,5	56	44
1980	18,5	37,5	43,8	42	58

Fuentes: INE: España, panorámica social, 1974, y Censos de población.

Font: Maravall i Santamaría, 1985

- Augment dels índexs d'alfabetització i capacitació mà d'obra
- Expansió de la classe obrera i de les capes mitjanes
- Augment de la conflictivitat laboral

Hores perdudes: 1,5 (1966) 8,7 (1970) 14 (1975)

Raons polítiques: 4% (1963) 45% (1967).

LA CRISI DEL FRANQUISME

EFFECTES POLÍTICS:

○ **Canvi equilibri polític dins el franquisme**

1960 – 1969

- Equilibri Opus Dei – Falange – catòlics
- Diferències en la institucionalització règim i successió
- Falange institucionalitza el Moviment
- L'Opus Dei imposa el nomenament del rei com a successor

1969-1975

- Domini de l'Opus Dei
- Assassinat de Carrero Blanco (1973)
- Augment de la repressió del moviment obrer
- Després del Concili Vaticà II – desvinculació de l'Església.

○ **Reorganització de l'oposició antifranquista**

1962 – Contuberni de Munic (pacte de Sant Sebastià).

1971 – Assemblea de Catalunya (tots + PSUC).

1974 – Junta Democràtica (PCE).

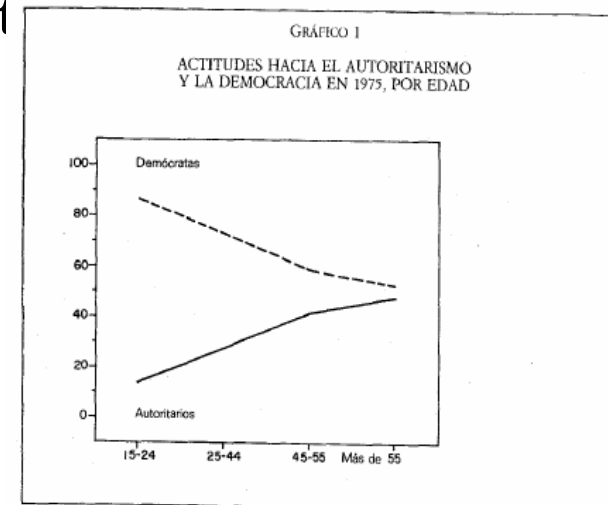
1975 – Plataforma Convergència Democràtica (PSOE).

DE FRANCO A SUÁREZ

◦ EL CONTEXT POLÍTIC DEL RÈGIM A LA MORT DE FRANCO

- Església desvinculada
- Famílies del règim dividides
- Burgesia industrial veu règim com un fre CEE
- Incapacitat afrontar crisi econòmica 1973
- Tensió relacions amb el Marroc (retirada Sàhara 11/1975).
- Divisió entre el règim i la societat
  - Suport a la democràcia
  - Secularització
- Únic suport clar: exèrcit.

PROBLEMA: QUÈ FER?
SOLUCIONS DIFERENTS
SEGONS ELS ACTORS

Fuente: Banco de Datos del CIS.

Font: Maravall i Santamaría, 1985

DE FRANCO A SUÁREZ

PROJECTES POLÍTICS I FORÇA DELS ACTORS [1975/77]

○ **Immobilisme**

- Búnquer: part exèrcit i classe política – alguns grups violents.
- Poc suport popular

○ **Reformisme continuista**

- Arias – Fraga: ampli suport exèrcit i classe política.
- Control govern fins 1976
- Projecte: investidura Arias (14/2/74) i projecte reforma (5/76)
  - Regionalisme dins Estat unitari / reforma lleis fonamentals / Llei associacions (no partits).

○ **Reformisme**

- Fernández Miranda – Suárez: joves del règim i part societat.
- Control govern des de 1976
- Projecte: LPRP / eleccions.

DE FRANCO A SUÁREZ

○ Ruptura democràtica

- Junta Democràtica (PCE)
  - Grup majoritari de l'oposició
  - Projecte: govern provisional, amnistia, llibertats, reconeixement nacionalitats, eleccions lliures
- Plataforma Convergència Democràtica (PSOE)
  - Grup minoritari de l'oposició – suport internacional
  - Projecte: lliberats, federalisme, eleccions.
- Catalunya – País Basc
  - Predomini PSUC / PNV – divisions (Consell Forces Polítiques / Assemblée Cat.).
  - Projecte: llibertat / amnistia / estatut autonomia

○ Revolució

- ETA / GRAPO / FRAP
- Suport popular marginal (excepcionalisme basc).

DE FRANCO A SUAREZ

CONDICIONANTS GENERALS DEL PROCÉS

- **Debilitat dels actors:** (però uns més que altres).
  - Les institucions franquistes podien mantenir-se tal com Franco les va deixar?
NO
  - El successor podia governar igual que Franco?
NO
  - L'oposició democràtica o revolucionària podia imposar un canvi polític?
NO
- **Por col·lectiva:** **nova guerra civil.**
- **Solució: necessitat de transaccions.**
Nota: transaccions ≠ democràcia plena.

DE FRANCO A SUÁREZ

LES TRANSACCIONS DEL REI

○ El rei amb els continuistes

Successor a canvi de la limitació de poders i d'acceptar la legitimitat franquista

- **Sintonia projecte rei i projecte pseudoreformista Arias Navarro**
- **Discurs investidura 22/11/75**
  - Jura els principis del Moviment / elogi a Franco / **ofereix consens** / reconeixement de les peculiaritats regionals.
- **Fernández Miranda [president Corts] a canvi de mantenir Arias Navarro**
  - Les institucions franquistes poden forçar manteniment Arias?
- **Problema de fons: quina legitimitat té el rei?**
  - Històrica- corona (no - Don Juan) / lleis fonamentals (SI) / mandat legítim dels espanyols (?)

DE FRANCO A SUÁREZ

○ El rei amb els rupturistes

Democràcia a canvi de monarquia

- **Les reformes limitades d'Arias deixen a l'oposició el control polític (hivern 1976).**
  - Augment conflictivitat política i social: Vitòria.
  - 27-3-1976: **unitat de l'oposició**: Coordinació Democràtica (Platajunta).
- **La monarquia en perill? (fins estiu 1976).**
  - L'oposició podria provocar ruptura = Grècia.
  - Els militars podrien sacrificar el rei = Portugal.
- **El rei abandona el pseudoreformisme (estiu 1976).**
  - El rei qualifica Arias de desastre absolut (2-6-1976).
  - Viatge a EUA
  - Nomenament (per sorpresa) de Suárez.
- **El rei deixa de tenir paper explícit en el procés (després de nomenar Suárez).**
- **L'oposició deixa de criticar la monarquia – criticarà el govern (després LPRP).**
  - PSOE – formalment republicà, però clarament accepta monarquia.
  - Carrillo – PCE, implícitament, accepta monarquia 1977.

DE SUÁREZ A LES ELECCIONS

LES TRANSACCIONS DE SUÁREZ

○ Suárez amb els continuistes

La LPRP a canvi de garanties polítiques i personals

- **Què oferir als polítics del franquisme (Corts) a canvi del suport?**

Als immobilitistes: res.

Als evolucionistes:

Garanties de no derogació/ruptura del sistema: “de la llei a la llei”.

Unes regles de joc que els puguin afavorir: Fraga-AP i la llei electoral.

Als indiferents: sortides polítiques o econòmiques.

- **Què oferir a l'exèrcit a canvi d'evitar involució?**

Garantia unitat Espanya.

No a la legalització del PCE “amb els estatus actuals”.

DE SUÁREZ A LES ELECCIONS

- **La importància de la LPRP**
  - **Què és la LPRP?**
  - L'esborrany inicial: Congrés electe, Senat orgànic / rei manté amplis poders.
  - Reformes: Senat mixt.
  - Canvis en les Corts espanyoles: llei electoral majoritària (AP).
    - 425 sí, 59 no, 13 abstencions.
- **Fracàs de la vaga general convocada per l'oposició**
- **Referèndum**
  - 77% participació. 94,1% sí.
  - Al País Basc: 46% de participació.

DE SUÁREZ A LES ELECCIONS

○ El pacte de Suárez amb l'oposició

Negociació de la convocatòria electoral

- **Mesura de reconciliació: amnistia (parcial) presos polítics (30-7-1976).**
- **Desmantellament institucions autoritàries :**
  - TOP 30/12/1976
  - 11-3-1977: nova amnistia (parcial).
  - 1-4-1977: desapareix la Secretaria General del Moviment. Fi de la censura de premsa.
- **Reconeixement diferències regionals**
  - 1-1977: legalització de la senyera i la ikurriña.
  - 2-1977: creació del Consell General de Catalunya, Mancomunitat, (i promesa estatut).
- **Oposició democràtica reconeix inviabilitat de la ruptura i negocia amb el govern**
  - Creació de la Comissió dels 9 (1-1977)
  - Legalització dels partits: registre de partits – legalitat via judicial.
  - Condicions per a la celebració de les eleccions (lleï electoral, en part)
- **Reconeixement dels partits polítics**
  - PSOE – 3/1977   PCE – 4/1977.